

Asia: VN/21297/2023

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä koskien pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia (1. vaihe)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Journalistiliitto toteaa, että asian jatkovalmistelussa on kiinnitettävä enemmän huomiota lähdesuojan turvaamiseen. Lähdesuoja liittyy olennaisesti perustuslain suojaamaan sananvapauteen ja on osa myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen turvaamaa ilmaisunvapautta. EU:n jäsenvaltiona Suomella on eurooppalaisen medianvapaussäädöksen (2024/1083) mukainen velvollisuus varmistaa, että journalistien lähteitä ja luottamuksellista viestintää suojellaan tehokkaasti (4.3 art.). Kuten KKO toteaa ennakkopäätöksessä 2019:112, on lähdesuoja välttämätön edellytys sille, että tietyistä aiheista on ylipäättään mahdollista käydä julkista keskustelua.

Mietinnössä ehdotetut, erityisesti salaista erityistä kotietsintää koskevat muutokset mahdollistavat etsinnän sellaisessa tilassa, jossa voidaan olettaa olevan sellaista materiaalia, jonka sisällöstä henkilöllä on oikeus tai velvollisuus olla todistamatta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun perusteella. Etsintä saattaisi kohdistua esimerkiksi tiedotusvälineiden toimitiloihin tai journalistien asuntoihin. Näin ollen olisi mahdollista, että etsinnän kohteeksi voisi päätyä lähdesuojan alaista aineistoa.

Tässä yhteydessä on syytä ottaa huomioon, että medianvapaussäädöksen 4 artiklan nojalla lähdesuoja kuitenkin liittyy toimittajien lisäksi myös heidän läheisiinsä sekä henkilöihin, joilla on ammatillinen suhde mediapalvelujen tarjoajaan ja sitä kautta mahdollisesti hallussaan tietoja, joiden perusteella journalistisia lähteitä tai luottamuksellista viestintää on mahdollista tunnistaa. Mietinnössä ei ole riittävällä tavalla tuotu esiin sitä, että salaisen erityisen kotietsinnän kohdentamisessa tulee tällaisessa asiassa olla erityisen tarkkana, ja teksti jättää turhan paljon tilaa vahingoille. Etsintävaltuutetun tulisi olla poikkeuksetta henkilökohtaisesti paikalla tällaisessa tilanteessa. Mietinnössä mainittu etäyhteys ei ole riittävän tehokas keino varmistua lähdesuojan turvaamisesta lain edellyttämällä tavalla. Medianvapausasetuksen mukainen laaja henkilöpiiri on syytä tuoda tässä yhteydessä selkeästi esiin.

Lähdesuojan varmistamiseen lain tasolla on tuoreita esimerkkejä eduskunnasta:

- perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 30/2025 vp.,
- lakivaliokunnan mietintö LaVM 12/2025 vp. ja
- talousvaliokunnan mietintö TaVM22/2025 vp.

Em. lausunnoissa on päädytty käyttämään muotoilua ”...ei kuitenkaan ole oikeutta saada sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvia tietoja”. Tämäntyyppistä lakiteknistä ratkaisua voidaan pitää onnistuneena, sillä se kuvaa asiaa selkeästi. Pelkkä perusteluteksti ei todennäköisesti riitä ohjaamaan toimintaa asianmukaisesti tällaisessa tilanteessa.

Hallituksen esitykseen tarvitaan vielä selkeitä oikeusturvatakeita lähdesuojan turvaamiseksi ja ohjaamaan käytännön menettelyä erityisesti salaisen erityisen kotietsinnän osalta.

SUOMEN JOURNALISTILIITTO – FINLANDS JOURNALISTFÖRBUND RY

Oras Tytti
Suomen Journalistiliitto ry